

BESLUT OM BILDANDE AV KULTURRESERVATET KILSBERGSTORPET HYTTEBACKEN I NORA KOMMUN

BESLUT

Bildande av kulturresevat

Med stöd av 7 kap 9 § miljöbalken förklarar Nora kommun, fastigheten Hovmanstorp 2:2 i Nora kommun som kulturresevat. Kulturresevatets avgränsning följer därmed gränsen för fastigheten Hovmanstorp 2:2

Kulturresevatets namn ska vara Kilsbergstorpets Hyttebacken.

Beslutet riktar sig till fastighetsägaren och andra som har rättigheter inom resevatet och vars rättigheter att använda mark- och vatten inskränks. Beslutet påverkar också allmänhetens rätt att färdas och vistas i området och riktar sig därför även till besökare. Dessutom vänder sig beslutet till den myndighet som sköter och förvaltar resevatsområdet.

Syfte med kulturresevatet

Syftet med kulturresevatet är att bevara och vårda ett värdefullt landskap och bebyggelselämningar i området, bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter samt tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Resevatet syftar till att bevara, visa upp och utveckla det biologiska kulturarv som skapats på platsen genom flerhundraårig obruten hävd. De skyddsvärda arter som förekommer i områdets slåtterängar, skogsmiljöer, vattendrag och andra ingående naturtyper ska genom skydd, fortsatt hävd och habitatförbättringar ges förutsättningar att finnas kvar i livskraftiga bestånd.

Huvudsaklig förvaltningsinriktning ska vara slåtter, vilket bidrar till att gynnsam bevarandestatus uppnås på biogeografisk nivå för den i Natura2000-området utpekade naturmiljön Slätterängar i låglandet (6510). Områdets slåtterängar ska hävdas genom årligt återkommande slåtter och uppsamling av höet, samt om möjligt efterbete. Störningar i markskiktet kan göras om det främjar skyddsvärda arter. Detta för att efterlikna effekterna av det växelvisa åkerbruk som tidigare utförts på markerna. Stenmurar och odlingsrösen ska hållas öppna genom röjning. Brynmiljöerna runt ängsyrtorna ska hållas glesa genom röjning och borttagning av enstaka träd, samt röjning av sly och ljung. Bete av brynmiljöer är önskvärt, då markerna tidigare tidvis har betats.

Naturvärdena i vattendragen ska tillgodoses genom att ovan nämnda åtgärder tar hänsyn till den limniska faunan.

Inom ramen för bevarandet av områdets kultur- och naturmiljöer samt dess biologiska mångfald kan åtgärder vidtas som lyfter områdets pedagogiska värden. Det kan till exempel handla om att synliggöra och informera om natur- och kulturlämningar samt genomföra åtgärder som ökar reservatets tillgänglighet.

För att syftet ska kunna nås ska området undantas från all form av exploatering, skogsbruk, vattenbruk och rationellt jordbruk.

Föreskrifter för kulturreservatet

För att uppnå och tillgodose syftet med kulturreservatet beslutar Nora kommun med stöd av 7 kap 5,6 och 30 §§ miljöbalken om nedan angivna föreskrifter.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden.

Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att:

1. utföra något slag av skogsavverkning eller skogsvårdsåtgärd, fälla träd eller buskar, samt samla ihop, föra bort eller upparbeta döda stående eller liggande träd och buskar eller delar av träd och buskar,
2. så eller plantera träd, buskar eller andra växter,
3. borra, gräva, spränga, schakta, markbereda, utföra annan mekanisk markbearbetning eller bedriva täkt av något slag, utfylla, tippa eller anordna upplag,
4. dika, dikesrensa, kulvertera dike, dämma, avleda vatten eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållanden,
5. anlägga ny väg, stig, led, uppställningsplats för fordon eller båtar,
6. uppföra ny byggnad eller annan anläggning,
7. uppföra mast eller vindkraftverk,
8. dra fram ny mark- eller luftledning,
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel,
10. framföra motordrivet fordon,
11. plantera in eller sätta ut för området främmande växter, djur eller andra organismer från ortsfrämmande population,
12. uppföra jaktorn, röja siktgator för jakt eller stödutfodra vilt
13. tillföra kalk utan Länsstyrelsens tillstånd

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla.

1. utmärkning och underhåll av kulturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar,
2. anläggande och underhåll av stigar och broar,
3. anläggande och underhåll av 1 rastplats,
4. framröjning och skyltning av fornlämningar och andra värdefulla kulturmiljöer,

5. fällning, röjning eller ringbarkning av träd och buskar för att återskapa och bibehålla ett halvöppet och öppet odlingslandskap, eller för att främja skyddsvärda arter som är knutna till en ljusare skogsmiljö. Åtgärderna får inte leda till att beskuggningen av vattendragen minskar sommartid,
6. tillskapande av hålträd och andra naturvärdesträd genom till exempel hamling, kapning eller ringbarkning av trädkronor,
7. sparsam användning av plockhuggning för material eller ved till gården. Åtgärderna får inte leda till att beskuggningen av vattendragen minskar sommartid,
8. fällning eller beskärning av enstaka träd längs reservatsgränser och vid anläggningar som ligger i eller invid reservatet, för att undvika skador på människor eller byggnad,
9. avverkning eller på annat sätt borttagande av exotiska träd och buskar samt eliminering av invasiva arter,
10. åtgärder som motverkar uttorkning, som att återställa hydrologin genom proppning av diken.
11. skydds jakt på bäver, vildsvin, räv och grävling samt rivning av bäverdammar,
12. körning med motordrivet fordon i samband med skötselåtgärder,
13. uppförande och underhåll av stängsel och andra anläggningar som behövs för att bedriva bete samt betesdrift,
14. valla betande djur med lösspringande hund,
15. slåtter och uppsamling/bortforsling av materialet i reservatets ängsytor,
16. markstörningsåtgärder genom exempelvis bränning av ängsytor eller harvning på de ängsytor som tidigare brukats som åker,
17. inympning, insådd eller transplantering av skyddsvärda växter, lavar och mossor som förekommer naturligt i trakten och tillhör reservatets naturtyper. Plantmaterialet ska komma från närliggande populationer eller vara av samma genotyp,
18. undersökning och dokumentation av djur-, växt- och svamparter samt mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver vad som annars gäller är det för allmänheten förbjudet att:

1. borra, hacka, spränga, gräva, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jordytan, sten eller att flytta eller bortföra sten,
2. skada vegetation till exempel genom att gräva upp ris, gräs, örter, mossor eller lavar, förbudet gäller inte bär-, matsvamp- och blomplockning,
3. medföra okopplad hund,
4. göra upp eld annat än på anvisad plats,
5. framföra motordrivet fordon,
6. ställa upp husvagn eller husbil,
7. tälta annat än på av förvaltaren utpekad tältplats,
8. utan förvaltarens tillstånd sätta upp skylt, orienteringskontroll eller liknande anordning, eller anlägga snitslade spår,
9. utan förvaltarens tillstånd använda området för organiserad tävling, övning, lägerverksamhet eller liknande.

Undantag från föreskrifterna enligt 7 kap §§ 5 och 30 miljöbalken

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för

- a) förvaltaren av reservatet att utföra de åtgärder som krävs för att tillgodose syftet med kulturreseptatet och som framgår av föreskrifterna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken.
- b) förvaltaren av naturreservatet, eller den förvaltaren utser, att i uppföljningssyfte utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämmingsmaterial eller annan dokumentation av växt- eller djurliv inom naturreservatet,
- c) framförande av motorfordon av tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende (insatsen ska omgående anmälas till Nora kommun),
- d) personer med rörelsenedsättning att använda åkfordon på iordningställda och anvisade stigar,
- e) uttransport av fälld älg, hjort, björn eller vildsvin med fordon som inte ger långsiktigt bestående skador på mark eller vegetation,

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft den XX....

Enligt 7 kap 30 § miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna omedelbart även om de överklagas.

Gällande skötselplan

Skötselplan med mål och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning är beslutad i Örebro kommun 2024-06-11. Denna skötselplan gäller för kulturreseptatet i såväl Örebro som Nora kommun eftersom Örebro kommun åtagit sig att sköta även Nora kommuns reservat. Gällande skötselplan bifogas detta beslut.

Förvaltare av området

I avtal från 2016 åtar sig Nora kommun att förvärva området och bilda naturreservat (nu kulturreseptat) på sin sida gränsen. Örebro kommun åtar sig i samma avtal att ansvara för all skötsel av det bildade kulturreseptatet.

I enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska Örebro kommun vara förvaltare av kulturreseptatet.

SKÄLEN FÖR BESLUTET

Kulturreseptatet Kilsbergstorpet Hyttebacken i Nora kommun angränsar till det större kulturreseptatet Kilsbergstorpet Hyttebacken i Örebro kommun. Själva gården, alla byggnader och större delen av kulturreseptatet ligger i Örebro kommun.

Områdets prioriterade bevarandevärden är slåtterängar samt de skyddsvärda arter som är knutna till denna livsmiljö. Områdets prioriterade bevarandevärden är också de nationellt värdefulla vattendrag som passerar genom kulturreseptatet, samt de skyddsvärda arter som förekommer i vattendraget.

Hyttebacken är en unik miljö i dagens Kilsbergen. Gården är ett tydligt exempel på ett småskaligt självhushåll i skogsbygden som var en vanlig syn under 17–1800-tal. Ytterst få av dessa miljöer finns kvar idag och ingen i så intakt skick som Hyttebacken. Här har skapats ett stort biologiskt kulturarv genom obruten hävd av markerna sedan 1700-tal.

Stor del av fastigheten består idag av ängsmarker. Dessa delar är utpekade som Natura 2000-område samt Riksintresse för naturvård. Naturvärdena kommer sig av att markerna under lång tid brukats med stort inslag av lieslätter, vilket lett till att det här förekommer ett stort antal hävdgynnade arter ur olika organismgrupper. Torrare partier karaktäriseras av rödven, jungfrulin, och kattfot. I fuktigare partier är brudborste en karaktärsart. Exempel på hävdgynnade svampar som förekommer är vaxskivlingar och sotmurkla. Pärlmorffjärilar och blåvingar förekommer rikligt. Livsmiljöer för dessa arter tillhör de prioriterade bevarandevärdena.

Bland de känsliga och krävande arterna i vattenmiljön kan särskilt nämnas flodpärlmussla och öring. Flodpärlmusslan är upptagen i bilaga 2 och 5 i EU:s habitatdirektiv och klassad som starkt hotad enligt den nationella rödlistan för hotade arter. Bäckarna utgör också uppväxtplats för laken som är nära hotad och livsmiljö för stensimpa som är upptagen i EUs habitatdirektiv bilaga 2.

Hyttebacken har stor potential att bli en plats där Kilsbergens historia kan berättas på ett pedagogiskt sätt för allmänheten. Detta eftersom reservatet innehåller spår och lämningar från många olika tidsepoker. Gården innehåller också alla de komponenter som behövs för en mindre gård med självhushållning, vilket gör det lätt att förstå hur livet har levt på platsen. Platsen är en bra start och målpunkt för friluftsliv, vilket rimmar väl med det riksintresse för friluftsliv som omfattar hela Kilsbergen.

Hot mot områdets prioriterade bevarandevärden är exploatering, skogsbruk, vattenbruk och rationellt jordbruk.

KOMMUNENS BEDÖMNING

De kultur- och naturvärden som finns på fastigheten behöver ett långsiktigt skydd och en långsiktig vård och förvaltning för att bevaras och utvecklas. Nora kommun gör bedömningen att detta behov bäst tillgodoses genom bildande av ett kulturreseptat.

Förutsättningarna att bevara områdets kulturmiljöer, biologiska mångfald och livsmiljöer bedöms som goda om syftet och föreskrifter följs och bevarandemålen i för reservatet fastställd skötselplan nås.

Nora kommun bedömer att ett kulturresevat i det aktuella området är förenligt med kommunens översiktsplan.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken.

Beslutet är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden samt de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen *Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Vid en avvägning, enligt 7 kap 25 § miljöbalken, mellan allmänna och enskilda intressen bedömer Nora kommun att den inskränkning i enskild rätt att använda mark och vatten som beslutet om kulturresevat innebär inte går längre än vad som krävs för att syftet med kulturresevatet ska tillgodoses.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

De höga naturvärdena kopplat till ängsmarkerna vid Kilsbergstorpet Hyttebacken har varit kända under lång tid. Örebro kommun och Länsstyrelsen i Örebro län har därför gjort insatser kontinuerligt för att säkerställa bevarandet av dessa. Bland annat genom utpekande som riksintresse för naturvård och Natura 2000 område. Men också genom praktiska insatser i landskapet, i form av hjälp till att genomföra slåtterinsatser och andra naturvårdande åtgärder. Inventeringar har gjorts av både flora, fauna och insektsfauna.

År 2015 skänkte markägaren Evert Eriksson sin fastighet till Örebro kommun, mot att Örebro kommun åtog sig att bilda ett resevat på fastigheten samt underlätta för Evert att kunna bo kvar där så länge han önskade. När Evert avled under våren 2022 påbörjades arbetet med att ta ett beslut om reservatsbildning på fastigheten. Beslut togs i Örebro kommun 2024-06-11.

En del av de hävdade ängsmarkerna som tillhör Kilsbergstorpet Hyttebacken ligger i Nora kommun och beslut om reservatsbildning för den delen ska nu tas av Nora kommun. Den aktuella marken köptes av Nora kommun 2016 med bidrag från Hopajola. En skötselplan har tagits fram för hela området och enligt en överenskommelse mellan Örebro och Nora kommuner åtar sig Örebro kommun att ansvara för skötseln av båda reservaten.

En del av Kilsbergstorpet Hyttebackens kulturresevat omfattas av det statliga naturresevatet Bondabrobäcken. I samband med bildandet av det kommunala kulturresevatet Kilsbergstorpet Hyttebacken kommer motsvarande del av det statliga reservatet att ersättas av det kommunala kulturresevatet.

Förslaget har varit på samråd hos Länsstyrelsen som i sitt remissvar gör bedömningen att om kulturresevatet beslutas i huvudsak så som beslutsförslaget är

utformat med tillhörande skötselplan kommer syftet med naturreservatet Bondabrobäcken uppfyllas och bevarandet av naturvärdena att stärkas.

UPPGIFTER OM KULTURRESERVATET

Reservatets namn:	Kulturreservatet Kilsbergstorpet Hyttebacken
Kommun:	Nora
Län:	Örebro
Lägesbeskrivning:	7 km SO om Vikers kyrka. Bilväg 12 km N om Garphyttan
Församling:	Nora bergslagsförsamling
Topografisk karta:	10F NV
Ekonomisk karta:	10F 7a
Naturgeografisk region:	Låglänta skogslandskapet Norr om Limes Norlandicus.
Kulturgeografisk region:	S Norrlands och N Svealands kust- och odlingsbygder.
Area:	2,6 hektar
Fastighet och ägare:	Hovmanstorp 2:2, Nora kommun
Förvaltare:	Örebro kommun, Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen
Tillsynsmyndighet:	Samhällsbyggnadsförvaltningen Bergslagen

Beslut i detta ärende har fattats av Kommunfullmäktige.

Detta beslut kan överklagas till länsstyrelsen enligt 19 kap 1§ Miljöbalken

BILAGOR

1. Karta med kulturreservatets gränser
2. Gällande skötselplan Örebro och Nora kommun

NORA
KOMMUN

Kulturreseptatet Kilsbergstorp Hyttebacken, Nora kommun

BILAGA 1
Beslutscharta
Dnr KS2025-284

0 50 100 m

Skala: 1:2 000

Teckenförklaring

- Reservatsgräns Kilsbergstorp
Hyttebacken Nora
- Reservatsgräns Kilsbergstorp
Hyttebacken Örebro

Koordinat system
Plan: SWEREF99 15 00
Höjd: RH2000
Skapad: 26 mars, 2025